

**Samarqand davlat universitetning Kattaqo'rg'on filiali Pedagogika va tillarni o'qitish fakulteti bahorgi semestr
Boshlang 'ich ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabalariga « Ona-tili » fanidan yakuniy nazorat savollari**

Imtihon shakli: yozma

No	Mavzu	1-QISM “OSON SAVOLLAR” deb nomalanadi va semestrda o'qitilishi rejalashtirilgan mavzularning kirish qismidan asosan nazariy savollardan iborat bo'ladi (tayanch iborasi bo'ladi).	2-QISM “ODDIY SAVOLLAR” deb nomalanadi va semestrda o'qitilishi rejalashtirilgan mavzularning 1- rejasidan asosan mulohazaviy savollardan iborat bo'ladi (tayanch iborasi bo'ladi).	3-QISM “MURAKKAB SAVOLLAR” deb nomalanadi va semestrda o'qitilishi rejalashtirilgan mavzularning 2-rejasidan asosan qoidalar, teoremlar, kabi savollardan iborat bo'ladi (tayanch iborasi bo'lmaydi).	4-QISM qism “MURAKKAB SAVOLLAR 2” deb nomalanadi va semestrda o'qitilishi rejalashtirilgan mavzularning 3- rejasidan asosan tendensiyalar, paradigmalar, konsepsiyalar kabi savollardan iborat bo'ladi (tayanch iborasi bo'lmaydi).	5-qism “QIYIN SAVOLLAR” deb nomalanadi va semestrda o'qitilishi rejalashtirilgan mavzularning xulosa yani yakuniy qismidan asosan talabani mustaqil fikrlashga, mavzuni to'liq anglashga yo'naltiradigan savollardan iborat bo'ladi (tayanch iborasi bo'lmaydi).
1.	Sinonimlar va ularning turlari. Antonimlar va ularning turlari.	Antonimlar va ularning turlari haqida ma'lumot bering. T.I	Antonimlarni belgilash mezonlari haqida ma'lumot bering	Partonomiya hodisasi haqida ma'lumot bering.	Giponimiya hodisasi haqida ma'lumot bering	Antonimiya hodisasi haqida ma'lumot bering

	turlari. Giponimiya	Shakily, ma'noviy antonimlar	T.I. mantiqiy markaz, antonimik munosabat			va misollar bilan izohlang
2.		Sinonimlar va ularning turlari haqida ma'lumot bering. T.I leksik, frazologik, grammatik sinonimlar	Leksik sinonimlarning turlari haqida ma'lumot bering.	Antonimlardan qanday uslubiy vosita sifatida foydalanishini izohlang.	Graduonimiya hodisasi haqida ma'lumot bering.	Sinonimiya hodisasi haqida ma'lumot bering va misollar bilan izohlang
3.	Bir ma'noli va ko'p ma'noli so'zlar . So'z ma'nosining o'zgarishi	Bir ma'noli so'zlar haqida ma'lumot bering. T.I leksema, hosila ma'no	Leksik ma'no hajmining o'zgarishi haqida ma'lumot bering. T.I. ma'noning kengayishi, ma'noning torayishi	Kinoya yo'li bilan ma'noning ko'chishini izohlang.	Sinekdoxa yo'li bilan ma'no ko'chishini izohlang	Ko'p ma'nolikka olib keluvchi lisoniy(lingvistik) va nolisoniy (ekstralingvistik) omillar haqida ma'lumot bering.
4.		Ko'p ma'noli so'zlar haqida ma'lumot bering. T.I. ma'no taraqqiyoti, ma'no kengayishi	Metafora yo'li bilan ma'noning ko'chishini izohlang. T.I shakily o'xshashlik, payt, harakat-holat	Vazifadoshlik yo'li bilan ma'no ko'chishini izohlang	Metonimiya yo'li bilan ma'no ko'chishini izohlang	Ko'p ma'nolilik va omonimlik tushunchalarining so'z ma'nosidagi ahamiyati haqida ma'lumot bering.
5.	Ona tili lug'at trakibining ma'no jihatdan tavsiflanishi	O'zbek tili leksikasining tarixiy taraqqiyoti jarayonida so'z va leksemalarning qanday qatlamlari yuzaga kelganligini izohlang. T.I. o'z qatlam, turkiy tillar, o'zlashgan qatlam	O'z qatlam qanday so'zlardan tarkib topishini misollar asosida izohlang. T.I umumturkiy so'zlar, sof o'zbek so'zlari	Qo'llanishi chegaralangan leksemalar haqida ma'lumot bering	Fors-tojik tillaridan so'z o'zlashtirishning ijtimoiy-tarixiy sabablari haqida ma'lumot bering.	O'zbekiston mustaqillikka erishgach, o'zbek tiliga rus tilidan o'zlashgan leksikada qanday o'zgarishlar bo'lganligini va buning sabablarini izohlang
6.		Leksemalarni kalkalab olish haqida ma'lumot bering. T.I to'liq kalka, yarim kalka,	O'zlashgan qatlam qanday so'zlardan tarkib topishini izohlang. T.I arab tili, fors-tojik tili, rus tili	Qo'llanishi chegaralanmagan leksemalar haqida ma'lumot bering	Rus tilidan so'z o'zlashtirishning ijtimoiy-tarixiy sabablari haqida fikr yuriting.	Arab tilidan so'z o'zlashtirishning ijtimoiy-tarixiy sabablari haqida fikr yuriting.

7.	Lug‘at tarkibining ijtimoiy guruhlar tomonidan qo‘llanishi jihatidan tavsiflanishi	Uslubiy xoslanganlik jihatidan o‘zbek tili leksikasi (kitobiy, badiiy, ilmiy leksika)	Dialektal leksika haqida ma’lumot bering (lug‘aviy dialektizmlar, fonetik, dialektizmlar, grammatik dialektizmlar)	“Daraxt barglari har mavsum almashgani singari, so‘zlar ham o‘z o‘rnini, davrini o‘tab bo‘lgach, qayta tug‘ilayotgan so‘zlarga bo‘shatib beradi.”Goratsiyning ushbu fikrlarini izohlang.	Jargon va argolar xususida ma’lumot bering.	Neologizmlarning yuzaga kelish omillari haqida ma’lumot bering.
8.		Qo‘llanish doirasi chegaralangan leksika haqida ma’lumot bering. (dialektal so‘zlar, atamalar)	Tarixiy jihatdan o‘zbek tili leksikasi haqida ma’lumot bering. (zamonaviy qatlam, eskirgan qatlam)	Atamalar va kasb-hunar leksikasi haqida ma’lumot bering.	Arxaizm va istorizm haqida ma’lumot bering.	Qo‘llanish doirasi chegaralanmaga n so‘zlar haqida ma’lumot bering.
9.	Lug‘at tarkibidagi ajralmas birliklar-frazeologik	Frazeologiya bo‘limi haqida ma’lumot bering. (frazema, turg‘un birikma)	Frazeologik iboraning so‘z, so‘z birikmasi, gap bilan farqli va umumiy jihatlari haqida ma’lumot bering.	Frazeologik iboralarining ma’no ifodalashiga ko‘ra turlari haqida ma’lumot bering.	Frazeologik monosemiya va polisemiya xususida ma’lumot bering.	Frazeologik omonimiya va sinonimiya haqida ma’lumot bering.
10.	birikmalarning ma’no va tarkib jihatdan tavsiflanishi	Frazeologiya bo‘limining tarixi haqida ma’lumot bering. (Neandr, 1558-yil)	Erkin birikma va iboraning umumiy va farqli jihatlari xususida ma’lumot bering.	Frazeologizmlarning qo‘llanishiga ko‘ra turlari haqida ma’lumot bering.	Frazeologik sinonimiya va antonimiya haqida ma’lumot bering.	Frazeologik iboralarining struktura va ma’no xususiyatiga ko‘ra turlari haqida ma’lumot bering.
11.	Leksikografiya(Lug‘atshunoslik). Lug‘atlar va ularning turlari	Lug‘at turlari haqida ma’lumot bering T.I.(<i>Izohli lug‘at ,ters lug‘at, chastotali lug‘at, imlo lug‘at , tarjima lug‘at kabi</i>)	O‘zbek lug‘atchiligi tarixi.haqida fikr mulohazalarizni bayon qiling T.I. " <i>Devonu lug‘otit turk</i> ", eski turkiy til lug‘atchiligi	Umumiy va maxsus filologik lug‘atlar va ularning turlari haqida ma’lumot bering misollar asosida izohlang	Tanlangan tillar miqdoriga ko‘ra lug‘at turlari haqida ma’lumot bering va misollar keltiring.	Etimologik lug‘atlar qanday lug‘atalr misollar asosida fikringizni izohlang.
12.		Leksikografiya haqida umumiy ma’lumot bering. T.I.	Ensiklopedik lug‘at turlari hamda tasnifi haqida ma’lumot	Izohli lug‘atlar haqida fikr mulohazalarizni bayon qiling va misollar keltiring	O‘zbek lug‘atchiligi tarixining chig‘atoy (eski o‘zbek tili)	Frazeologik va dialektal lug‘atlarning xususiyatlari

		lugʻat, maxsus lugʻatlar umumiy lugʻatlar,	bering.T.I.. «Oʻzbekiston Milliy ensiklopediyasi», bolalar ensiklopediyasi kabi		davri haqida maʼlumot bering	haqida fikrlaringizni bayon qiling.
13.	Morfemika,morfe ma va uning turlari	Morfemika haqida maʼlumot bering. (<i>morfema, oʻzak</i>)	Qoʻshimchalar shakldoshligi haqida maʼlumot bering. (<i>soʻz yasovchi, shakl yasovchi</i>)	Morfemaning ifoda va mazmun tomoni haqida maʼlumot bering	Affiksial morfemaning qatlamlanishiga koʻra turlari haqida maʼlumot bering.	Morfonologiya haqida maʼlumot bering.
14.		Qoʻshimchalarning vazifasiga koʻra turlari haqida maʼlumot bering. (<i>soʻz yasovchi, shakl yasovchi</i>)	Morfemika boʻlimining boshqa tilshunoslik boʻlimlari bilan aloqasi haqida maʼlumot bering.	Soʻzning morfemik tarkibi haqida maʼlumot bering.	Morfemalar orasidagi sinonimik munosabat haqida maʼlumot bering.	Morfemalarning sinxron va diaxron jihatdan turlari haqida maʼlumot bering
15.		Affiksial morfemaning qatlamlanishiga koʻra turlari haqida maʼlumot bering. (<i>oʻz qatlam, oʻzlashgan qatlam</i>)	Morfemaning tabiatiga koʻra turlari. (<i>affiks morfema, leksik morfema</i>)	Affiksial polisemiya va omonimiya haqida maʼlumot bering.	Morfonologik hodisalar haqida maʼlumot bering	Lugʻaviy va sintaktik shakl yasovchi morfemalar haqida maʼlumot bering.
16.	Grammatika va morfologiyaga kirish	Grammatik shakl haqida maʼlumot bering. T.I. (Sintetik shakl, analitik shakl, juft va takroriy shakl)	Grammatik kategoriyalar xususida maʼlumot bering. (<i>egallik, kelishik, kesimlik</i>)	Soʻzning grammatik maʼnosi haqida maʼlumot bering.	Morfologiya boʻlimi haqida maʼlumot bering.	Soʻz turkumlari tarixi haqida maʼlumot bering.
17.		Soʻzlarni turkum larga ajratish tamoyillari haqida maʼlumot bering. T.I. (Leksik-semantik tamoyil,morfologik sintaktik tamoyil)	Grammatik maʼno ifodalovchi vositalar haqida maʼlumot bering. T.I. (Affiksatsiya, Yordamchisoʻzlar, Suppletivizm,takrorlash va urgʻu, ohang, soʻz tartibi)	Morfologik kategoriyalar haqida maʼlumot bering.	Soʻz turkumlari haqida maʼlumot bering.	Soʻzlarni turkumlarga ajratishning leksik-semantik va morfologik tamoyillari haqida maʼlumot bering.

18.	Otning ta'rifi va leksik-grammatik xususiyatlari	Ot so'z turkumi haqida umumiy ma'lumot bering.	Otning sintaktik imkoniyatlari haqida ma'lumot bering.	Muayyan va mavhum ot tushunchalarini izohlang.	Quyidagi guruhlariga mos atoqli otlarni yozing: 1) kishi nomi, 2) hayvon nomi, 3) joy nomi, 4) tashkilot nomi, 5) osmon jismi nomi, 6) gazeta, jurnal, darslik, asar nomi, 7) tarixiy sana va bayram nomi, 8) suv havzasi nomi.	<i>Tom orqasida xo'roz qanot qoqib qichqirdi. (A. Qahhor)</i> Berilgan gapdagi ot so'z turkumiga oid birliklarni tahlil qiling
19.		Otning ma'no turlari haqida ma'lumot bering.	Otning morfologik xususiyatlari haqida fikr-mulohazalaringizni bayon qiling.	Atoqli va turdosh ot tushunchalarini izohlang.	<i>Bobojon, bog'imizda o'rik ko'p-ku, endi qolganini ekmay qo'ya qolaylik, qishloqqa qaytgim kelyapti, enamni sog'indim. (X. To'xtaboyev)</i> Berilgan gapdagi ot so'z turkumiga oid birliklarni tahlil qiling	Chiziqchalar o'rniga berilgan otlarga xos fe'llar tanlab, gaplar tuzing. (<i>"Ona tili"</i> darsligidan) Berilgan gapdagi ot so'z turkumiga oid birliklarni tahlil qiling
20.	Otlardagi aloqamunosabat kategoriyalari	Kelishik kategoriyasi haqida ma'lumot bering.	Kesimlik kategoriyasining ot so'z turkumida qo'llanishi haqida ma'lumot bering.	Ko'plik kategoriyasining otda voqelanishini izohlang.	Otlarda turlanish haqida ma'lumot bering.	Otlarda aloqamunosabat kategoriyalari haqida fikrlaringizni bayon qiling.
21.		Egalik kategoriyasi haqida ma'lumot bering	Bog'lama haqida ma'lumot bering.	<i>Tilak, nutq, taroq, huquq, bilak, idrok, yo'q, yuq, tok, axloq, erk, ishtirok, chiroq, qirq, ko'rk, mulk, etak, milk, sirk, xalq, qiliq, farq,</i>	Kelishik kategoriyasining otning sintaktik vazifasiga ta'siri haqida ma'lumot bering.	Kerlishik kategoriyasining so'zlashuv nutqida noto'g'ri qo'llanishi va belgisi

				<i>sharq, qishloq, tatbiq, og'riq, tuk, beshik, bek, mashq, chek, zavq, ocherk, yaxshiroq, ittifoq.</i> Berilgan so'zlarga III shaxs birlik egalik qo'shimchasini qo'shib turlang.		qo'llanish holatlari haqida ma'lumot bering.
22.	Otlardagi son kategoriyasi. Otlarning nokategorial shakllari	Otlarda kichraytirish va erkalash shakllarining qo'llanishi haqida ma'lumot bering.	Otlarda son kategoriyasiga ta'rif bering va uni izohlang.	<i>Olma, qum, qovun, lola, go'zallik, suv, qor, sukunat, kompyuter, un, yog', shakar, jurnal, dengiz, tuz, neft, qo'ng'iz, yomg'ir, do'l, fil, havo, shamol, sevinch, yulduz, oltin, sukunat, sevgi, so'z, chizg'ich, qop, pichoq, tuproq, loy, murch, qalampir, qo'rquv, adolat, misol.</i> Berilgan so'zlarni sanaladigan va sanalmaydigan otlarga ajratib yozing va saabini izohlang.	-lar qo'shimchasining uslubiy xususiyatlarini misollar orqali izohlang.	Yakka ot va jamlovchi otlar haqida ma'lumot bering.
23.	Otlarning yasalishi. Otlarning tuzilish jihatdan turlari	Otlarning kompozitsion usulda yasalishi haqida ma'lumot bering	Otlarning tuzilishi haqida ma'lumot bering.	Qo'shma va juft otlarning o'ziga xosliklarini izohlang.		
24.		Otlarning affiksatsiya usulida yasalishi haqida ma'lumot bering.	Ot derivatsiyasi haqida ma'lumot bering.	Ot so'z turkumini o'qitishda qo'llaniladigan metodlar haqida ma'lumot bering	Boshlang'ich sinflarda ot so'z turkumini o'qitish metodikasi haqida ma'lumot bering.	Qalam so'ziga egalik qo'shimchalarini shu tarzda qo'shinki, bu so'z quyidagi grammatik ma'nolarni ifodalasin:

						1) qalam bitta, egasi ham bitta; 2) qalam ko‘p, egasi bitta; 3) qalam bitta, egasi ko‘p; 4) qalam ko‘p, egasi ham ko‘p
25.	Sifatning ta’rifi va leksik-grammatik xususiyatlari	Sifat so‘z turkumining morfologik ko‘rsatgichi ya’ni darajalanishi haqida ma’lumot bering T.I. . oddiy daraja, qiyosiy daraja, orttirma daraja, ozaytirma daraja	Sifatning lugaviy-ma’noviy guruhlarini sanang va ularni izohlang.T.I. (Makon-zamon, xil-xususiyat, maza-tam,rang-tus kabi)	Sifatning tuzilishiga ko‘ra turlari haqida ma’lumot bering.	Egalik, kelishik, kesimlik kategoriyalarining sifat turkumida qo‘llanishi haqida ma’lumot bering.	Asliy va nisbiy sifatlar haqida ma’lumot bering
26.		Sifatning sintaktik imkoniyatlari haqida ma’lumot bering T.I. . egalik kategoriyasi, kesimlik kategoriyasi	Sifat darajalari haqida ma’lumot bering.(oddiy, ozaytirma, orttirma)	Sifatning ma’no turlari haqida ma’lumot bering.	Sifat derivatsiyasi haqida ma’lumot bering.	<i>Bunday tuyg‘un, bunday ziyrak, bunday boadab qiz yetti iqlimda ham topilmaydi.</i> (Oybek) Berilgan gapdagi sifatarni tahlil qiling.
27.	Son.Sonning leksik-grammatik xususiyatlari. Sonning ma’no turlari	Son so‘z turkumi haqida umumiy ma’lumot beringT.I. Tartib son, miqdor son,sanoq son	Sonning lug‘aviy-ma’noviy guruhlarini sanang va fikr mulohazalaringizni bayon qilib, har biriga misollar keltiringT.I. Tartib son,miqdor son ,sanoq ,dona, jamlovchi,taqsim kasr son	Hisob so‘zlar haqida ma’lumot bering va misollar orqali izohlang	Sonlarning otlashishi va gap bo‘lagi vazifasini o‘zgartirishi haqida ma’lumot bering.	Boshlang‘ich sinflarda son o‘qitish metodikasi haqida ma’lumot bering.

28.		Sonning grammatik xususiyati haqida o'z fikr mulohazalarizni bayon qiling. T.I. Morfologik va sintaktik xususiyatini	Aloqa-munosabat kategoriyalarning son turkumida voqelanishi haqida ma'lumot bering T.I. ega,kesim,hol aniqllovchi	Sanoq son sirasida <i>bir</i> so'zi qo'llanish va vazifasi jihatidan qator o'ziga xoslikka ega. Ana shu jihatdan uning o'ziga xos jihatlarini izohlang	Sonning sintaktik xususiyatlari haqida ma'lumot bering.	Sonning yasalishi xususida ma'lumot bering.
29.	Olmosh. Olmoshning grammatik ma'nosi	Olmosh haqida umumiy ma'lumot bering. <i>T.I. olmosh, lug'aviy shakl, ma'noviy guruh, munosabat, belgi</i>	Olmoshning lug'aviy-ma'noviy guruhlarini sanang va izohlang T.I. <i>kishilik, ko'rsatish, belgilash, bo'lishsizlik, gumon, so'roq</i>	Olmoshning tuzilishiga ko'ra turlari haqida fikr mulohazalarizni bayon qiling va misollar keltiring	Olmoshning sintaktik imkoniyatlarini bayon qiling	Boshlang'ich sinflarda olmoshni o'qitish metodikasi haqida ma'lumot bering.
30.		Kishilik olmoshlari haqida ma'lumot bering T.I. <i>men, sen, u biz, siz kabi</i>	Olmoshning uslubiy xususiyatlari haqida ma'lumot bering. <i>(hurmat, kamsitish, kesatq)</i>	Olmosh derivatsiyasi haqida ma'lumot bering.	Olmoshning boshqa so'z turkumlariga ishora qilishini misollar orqali izohlang.	Egalik, kelishik, ko'plik kategoriyalarining olmosh so'z turkumida qo'llanishi haqida ma'lumot bering.